

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА

Для побудови, формування правової держави в Україні важливе значення має діяльність професійних юристів. Юрист – не тільки професія. Це покликання особи бути на сторожі права, порядку та справедливості. "Юристом повинна така особистість, у якій акумулюються кращі людські якості (чесність, вихованість, порядність, гуманність, доброзичливість тощо). Юрист має бути ще й справжнім громадянином і патріотом своєї держави, носієм і провідником інтересів свого народу, будь-якої окремої особи, з котрою він має справу як правознавець – пише О. Яновська [6, с. 267].

В умовах сучасного державотворення особливої уваги заслуговують праці науковців, які торкаються індивідуальних та професійних якостей адвокатів як важливих суб'єктів процесу захисту чи відновлення порушеного права. Сьогодні важливо шукати шляхи встановлення ефективної комунікації адвоката з його підзахисним, від якої залежить хід судової справи.

На думку О. Скрябіна, професійна правозахисна діяльність по своїй суті має високоморальний характер. Вона базується на довірчих стосунках адвоката з клієнтом. Захищаючи права і законні інтереси останнього, адвокат вступає в складні відносини з судом, різними державними, зокрема правоохоронними, органами. Адвокати беруть на себе відповідальність за долі людей. Автор вважає, що більша частина представників цієї професії – чесні й порядні люди, для яких закон, честь і гідність людини, професійна етика, адвокатська таємниця, принципи адвокатської діяльності є головними орієнтирами в професійній діяльності [4, с. 236].

Професійна майстерність адвоката формується під впливом багатьох чинників: соціально-економічних, організаційних, соціально-психологічних та ін. З-поміж названих чинників провідне місце зазвичай відводять фаховому навчанню. Однак не менш важливою є психологічна підготовка адвоката. Результатом такої підготовки психологічної підготовки, на думку Д. Александрова та Л. Казмиренка, є "психологічна підготовленість, що складається із загальної психологічної культури (знання психологічних законів і закономірностей, що можуть бути використані адвокатом; розвиток професійно-психологічної орієнтованості особистості) і спеціальної психологічної підготовленості (комунікативна майстерність, вміння та навички пошуку і цільового використання психологічної інформації в цілях захисту)" [1, с. 113].

Професійні ситуації, які виникають в діяльності адвоката, нерідко носять як глибокий емоційно-позитивний, так і емоційно-негативний характер, – вказує М. Мазур. Наявність негативних емоцій в професійній діяльності адвоката, на думку автора, обумовлюється специфікою самого кримінального провадження (вчиненням злочином, заподіяною шкодою тощо), відносинами з різними його учасниками, а також особливостями індивідуального сприйняття адвокатом оточуючої обстановки. Все це надає адвокатській діяльності напруженого, стресогенного характеру і є небезпечним для адвоката з точки зору психотравмуючих факторів" [2, с. 107]. Серед таких стресогенних і напружених умов, виділено прояви неповаги до адвоката як-от приниження, погрози, образи. Також сюди віднесено судові рішення, ухвали, постанови різних органів державної влади, які адвокат сприймає як несправедливі і такі, що суперечать його моральним принципам і уявленням".

Захисник повинен вміти організувати захист, використовуючи при цьому різні психологічні прийоми. Він може використовувати слабкі місця обвинувачення, однак, недопустимим, на думку науковців, є так званий "свавільний захист" з використанням протиправних чи аморальних методів, тобто "захист клієнта будь-якими засобами". Такий спосіб, як вважає О. Синеокій, не можна віднести до переліку принципів діяльності адвокатів" [3, с. 72]. Автор також наголошує на тісній співпраці адвоката з його клієнтом, мовляв захисник це така особа, яка входить в особистий контакт з підзахисним, прагне з'ясувати істинні мотиви вчиненого ним злочинного діяння, ретельно аналізує всі обставини і допомагає підзахисному зайняти найсприятливішу для нього правову позицію як на етапі досудового розслідування, так і в судовому розгляді. Таким чином, між адвокатом і підзахисним повинні складатися довірчі відносини, злагоджена загальна лінія поведінки [3, с. 73].

В процесі захисту, вважає В. Шепитько, адвокату обов'язково необхідно проявляти максимальну толерантність, коректність, тактовність і стриманість в спілкуванні з підзахисним [5, с. 98].

Наші дослідження дозволяють сформулювати декілька базових рекомендацій щодо подолання психологічного бар'єру в спілкуванні захисника і підзахисного, а саме:

при спілкуванні захиснику необхідно враховувати психологічний стан підзахисного, його внутрішнє переконання та ставлення до вчиненого діяння;

адвокат повинен усвідомлювати, що інформація, яку отримує від нього підзахисний у більшості випадків оцінюється останнім вкрай скептично. На сприйняття впливає психічне становище підзахисного, викликане стресовою ситуацією;

відносини підзахисного та захисника визначаються більше емоційним сприйняттям, ніж раціональним. Вже на першій зустрічі необхідно викликати у підзахисного позитивні емоції, які сприятимуть подальшій ефективній співпраці;

захиснику необхідно бути гранично відкритим до підзахисного, адже недовіра, будь-яка неправдива інформація зведе нанівець докладені зусилля щодо досягнення взаємної згоди, і приведе до негативного результату;

підзахисному слід роз'яснити, що захист можливий виключно тоді, коли між адвокатом і підзахисним будуть виключені взаємні підозри і недовіра;

встановленню психологічного контакту з підзахисним сприяє ретельний аналіз адвокатом особи підзахисного і вибір найефективніших в конкретному випадку психологічних прийомів та методів дії;

Як свідчить практика, діяльність адвоката не може зводитися лише до логічних побудов. Його завдання полягає у тому, щоб привнести в судовий розгляд дух етичного мислення, створити атмосферу милосердя при обговоренні складних та конфліктних ситуацій, показати суду справжні причини досліджуваної події, можливий збіг обставин, інші обставини, які дозволять виправдати чи зменшити провину його підзахисного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александров Д., Казмиренко Л. Юридична психологія: підручник. – К.: КНТ, 2007. – 360 с.
2. Мазур М. Психологічні особливості адвокатської діяльності. Науковий вісник гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2017. №27. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Nvmgu_jur_2017_27_28.pdf
3. Синеокий О. В. Загальнотеоретичні проблеми адвокатології: підручник. – К.: Алерта, 2007. – 302 с.
4. Скрыбін О.М. Юридично-психологічні аспекти професійної підготовки майбутніх адвокатів. Право і суспільство. №1. 201. С. 236-240
5. Шепитько В. Юридична психологія: підручник. – К.: Право, 2008. – 240 с.
6. Яновська О. Г. Питання формування етико-психологічних якостей прокурорів та адвокатів у процесі професійного навчання. Часопис Київського університету права. 2011. №2. С. 267-271. URL: <http://www.kul-lib.narod.ru/bibl.files/chas-2011-2/267.pdf>

В.І.Рогозанський

Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
Магістрант спеціальності 081 «Право»

ОСОБИСТІСНА ПРАВОСВІДОМІСТЬ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНА СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОСТІ

Кардинальні суспільні перетворення і динаміка соціальних процесів зумовлюють активні зрушення в суспільному світогляді. Однак найбільш помітні зміни відбуваються в індивідуальному світогляді особистості. «Оскільки загальне існує в індивідуальному, то ... роль індивідуальних властивостей зростає в міру того, як ми маємо справу з біологічними, психологічними, суспільними, культурними утвореннями. У цих сферах стає дуже важливим збереження не тільки загальних, але й індивідуальних суттєвих властивостей» [1, с.133-134]. Дослідження ієрархії впливів на особистість і специфіку їх виявів посідає важливе місце в пошуку багатьох суспільних наук. Для суспільно-